

Forløb med faglige fokuspunkter

Undervisningsguide til dansklæreren

Hvis du bruger opgaven *Årets ord* som undervisning, kunne de faglige fokuspunkter for eksempel være:

INDHOLD

- ⊙ Nominér med viden: Researchens rolle i Årets Ord
- ⊙ Det relevante indhold

SPROG

- ⊙ Retoriske virkemidler
- ⊙ Argumenter med overbevisning

FORM

- ⊙ Skab sproglig rytme

⊙ Nominér med viden: Researchens rolle i Årets Ord

Et af opgavekravene er, at eleverne som forberedelse skal udvælge tre ord, som de mener bør nomineres til Årets Ord i 2023. I den forbindelse skal de undersøge, hvorfor netop disse tre ord er blevet en del af det danske sprog.

Denne research skal de bruge, når de både skal præsentere deres ord, beskrive situationer, hvor ordene er blevet brugt, og som en del af deres argumentation for, hvorfor deres ord fortjener at blive nomineret. Med andre ord er denne research afgørende for, om der kommer "kød" på teksten.

FORSLAG

1

Vis eleverne listen med nye ord i det danske sprog som er godkendt i den danske ordbog.

I kan søge efter listen på enten ordnet.dk, [dansk sprognævn](http://dansk.sprognævn.dk) eller sproget.dk

Søg også efter baggrundsartikler. Her kan man ofte finde gode, overskuelige og letforståelige på dr.dk.

2

Lad eleverne undersøge deres nominerede ord: betydning, oprindelse og lad dem give eksempler på, hvordan de er brugt i forskellige situationer (fx sociale medier, nyheder, eller i hverdagen). Det er netop et af opgavekravene, som de skal skrive i deres tekst.

Hvis nogle elever ikke kan overskue tre ord, kan du lade dem nøjes med at fordybe sig i færre ord.

3

Få dem herefter til at visualisere deres ord gennem enten en plakat, en tegneserie eller et mindmap, der forklarer ordets betydning, brug og relevans. Ved at kombinere en kreativ tilgang med sproglig analyse og forståelse af ordets betydning, er der en større sandsynlighed for, at de vil generere ideer til selve tekstskrivningen.

4

Tal i klassen om hvordan sproget har udviklet sig i løbet af året, og hvordan nye ord skabes for derved at øge elevernes forståelse for sprogets dynamik og hvordan nye ord opstår.

I kan tage udgangspunkt i eksempler fra sociale medier, populærkultur eller politik.

Retoriske virkemidler

Ved at arbejde med retoriske virkemidler konkret og i praksis giver det eleverne mulighed for at blive bedre til at skabe overbevisende og engagerende tekster, der endda også er velegnede til oplæsninger. Det vil også kunne styrke deres bevidsthed om, hvordan sprog og formidling kan påvirke deres modtagere, hvilket er centralt i en opgave som denne.

FORSLAG

1

Lyt til introen til Klog på sprog igen, inddrag eventuelt også andre introer fra samme program og læg især mærke til, hvordan værten Adrian Hughes er en sand mester ud i retorik og sprogbrug.

2

Lad eleverne forsøge sig med de tre appelformer:

LOGOS (appeller til fornuften): Eleverne kan træne i at underbygge deres valg af ord med faktuelle oplysninger, fx data om hvor mange gange ordet er brugt i medierne eller vigtige begivenheder, hvor ordet har spillet en rolle. De kan også forklare ordets oprindelse og hvordan det afspejler kulturelle eller samfundsmæssige tendenser.

PATOS (appeller til følelser): Læreren kan få eleverne til at tænke over, hvordan de kan bruge eksempler eller historier, der vækker følelser hos lytterne, for at gøre deres ord mere overbevisende. Fx kan de beskrive personlige oplevelser eller situationer fra det seneste år, hvor ordet har haft særlig betydning.

ETOS (appeller til troværdighed): Eleverne kan træne i at opbygge troværdighed ved at henvise til deres research og vise, at de har forståelse for sproget og dets udvikling.

3

Introducér eleverne for nogle af de klassiske retoriske stilfigurer, som også er gode at bruge, når man argumenterer:

GENTAGELSE: Ved at gentage nøgleord eller centrale budskaber kan eleverne understrege deres pointe og gøre deres tekst lettere at huske for lytterne.

TRIADE: Eleverne kan bruge reglerne om “tre ting” i deres præsentation for at gøre deres pointer mere slagkraftige, fx når de lister deres ord og begrundelser.

RETORISKE SPØRGSMÅL: Eleverne kan bruge retoriske spørgsmål for at få lytterne til at reflektere eller engagere sig følelsesmæssigt, fx “Hvordan kan vi overhovedet forstå året, der gik, uden at bruge ordet X?”.

4

Lav en skriveøvelse, hvor eleverne skal skrive en passage af deres opgave med fokus på et specifikt retorisk virkemiddel, fx patos eller gentagelse. Det kan være en kort tekst, der skal overbevise modtagerne om, at et bestemt ord har været afgørende for året. Gem teksten til når eleverne skal skrive resten af teksten, så har de allerede noget, som kan bruges.

Argumenter med overbevisning

Du kan sagtens bruge de samme forslag fra **Retoriske virkemidler**, hvis du gerne vil sætte fokus på den gode argumentation i forbindelse med opgaven om Årets ord.

Øvelserne er allerede meget rettet mod at styrke elevernes evne til at overbevise deres modtagere, hvilket er kernen i enhver god og overbevisende argumentation.

FORSLAG

1

De klassiske stilfigurer fra retorikken kan sagtens bruge, når man vil argumentere med overbevisning:

GENTAGELSE: God argumentation handler om at få vigtige pointer til at sidde fast. Eleverne kan øve sig i at gentage deres hovedpointe på forskellige måder gennem teksten.

TRIADE: Eleverne kan bruge “tre ting” som et effektivt argumentationsredskab, fx tre grunde til, at deres ord fortjener at blive Årets Ord. Det gør argumentationen nemmere at følge og mere overbevisende.

RETORISKE SPØRGSMÅL: Eleverne kan bruge retoriske spørgsmål til at engagere modtageren og få dem til at reflektere over ordets relevans og betydning. Dette kan styrke argumentationen ved at aktivere modtagerens egne tanker.

2

Lær eleverne at bygge en god argumentationsstruktur op. De kan arbejde med at skrive deres tekst i en klassisk argumentationsopbygning:

INTRODUKTION – PÅSTAND – BEGRUNDELSE – EVT. BEVIS - KONKLUSION.

3

Hold en mundtlig debat i klassen, hvor eleverne argumenterer for deres ord over for hinanden. De kan fremlægge deres hovedargumenter ved at bruge argumentationsstrukturen og svare på spørgsmål fra deres klassekammerater. Det vil hjælpe dem med at tænke kritisk over deres argumenter og forbedre deres overbevisningsteknik.

4

Lav en skriveøvelse, hvor eleverne skal skrive en passage af deres opgave med fokus på at bygge et stærkt argument. Fx kan de skrive en kort tekst, der sammenfatter, hvorfor deres ord er særlig vigtigt i år, og underbygge dette med fakta, eksempler og følelser, bygget op efter argumentationsstrukturen og alt det andet, de har lært og I har haft fokus på.

Skab sproglig rytme

Eleverne skal forestille sig, at deres tekst læses op i radioen. Derfor er det oplagt at gøre noget særligt ud af netop tekstens sproglige rytme. Mange af dennes opgave faglige fokuspunkter har også lagt op til dette.

At lære elever at skrive med sproglig rytme, især når deres tekst skal læses op, kan være en spændende og tilgængelig øvelse, selv for elever, der måske ikke er de stærkeste skribenter.

FORSLAG

1

Brug skriveøvelsen **SKRIV MED SPROGLIG RYTME** fra *SkriveKlar 7*, forløb 1.

2

Lad eleverne markere deres korte sætninger med gul tekstfremhævningsfarve og de lange sætninger med grøn tekstfremhævningsfarve for at blive bevidst om, hvornår de bruger henholdsvis korte og lange sætninger. Lad dem begrunde og forklare deres valg.

3

Få dem til at læse dele af deres tekst op for hinanden med særlig fokus på den sproglige rytme, som de har skabt i teksten. Få de andre elever til at give feedback i forhold til både, hvordan rytmen lyder og indholdet opfattes.

Organisering af skriveprocessen

FØR ELEVERNE SKRIVER

Brug en eller flere af øvelserne fra Lær at afkode opgaverne til prøven

Forbered teksten ved at arbejde med de udvalgte faglige fokuspunkter:

- 🕒 Nominér med viden: Researchens rolle i Årets Ord
- 🕒 Retoriske virkemidler
- 🕒 Argumenter med overbevisning

MENS ELEVERNE SKRIVER

Du kan enten lade eleverne forberede og skrive teksten, som I plejer.

Eller du kan også prøve denne skrivestrategi: 📝 Tekstkortet.

Se filmen 🎬 **TEKSTKORTET** på 📍 skriveklar.gyldendal.dk og brug 📄 **TEKSTKORTET**, som du finder og kan downloade samme sted.

EFTER ELEVERNE HAR SKREVET

Brug 📄 **SPROGVASKMANUALEN**, når eleverne skal lave den sidste korrektur. Du finder en videoguide til eleverne på 📍 skriveklar.gyldendal.dk til hvordan de skal bruge manualen.